

#arkisiakestäviätekoja

Kiertotalous ruohonjuurella 2021-2023

Loppuraportti

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

29.9.2023

2

Hankkeen tiedot

Hankenumero	174090
Toteuttaja	Peräpohjolan Leader ry
Toteutusaika	13.7.2021 – 30.9.2023
Toiminta-alue	Peräpohjolan Leader ry:n toiminta-alue (Ranua, Simo, Kemi, Keminmaa, Tervola, Rovaniemi)
Organisaatio:	Hankkeen johtaja Marjut Ahola Kiertotalouskoordinaattori Sanna-Mari Suopajärvi
Ohjausryhmä	Marjut Ahola, Peräpohjolan Leader Jarmo Saariniemi, AO Lappia Hanna Alila, Kemin kaupunki Viola Tarujärvi, Ranuan 4H Satu Keski-Antila, PMJH Oy Taina Kuusela, Lapin MKN ry Erika Virtanen, Pidä Lappi Siistinä ry Minna Simoska, Alaniemen kylä Elisa Moilanen, Songan kylä
Toteuttajan yhteystiedot	Peräpohjolan Leader ry Toiminnanjohtaja Marjut Ahola +358 40 544 1164 marjut.ahola@perapohjola.fi Kätkävaarantie 69 95340 Loue

Sisällys

Hankkeen tiedot	2
1 Hankkeen tausta	3
2 Hankkeen tavoitteet	3
3.1 Aikataulu	4
3. Resurssit ja kustannukset.....	5
3.3 Verkostot ja yhteistyökumppanit	6
3.5 Toteutusoletukset ja riskit	12
3.6 Raportointi ja seuranta.....	12
4 Tulokset ja vaikutukset	14
4.1 Tiedonvälityksen määrälliset tavoitteet	14
4.2. Tiedonvälityksen laadulliset tavoitteet	15
4.3. Ohjausryhmän lausunto	18
5 Esitykset jatkotoimenpiteiksi	18
6 Lopuksi	21
Lähteitä	22

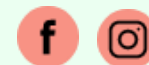

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

3

1 Hankkeen tausta

Kiertotalous ruohonjuurella oli Peräpohjolan Leader ry:n hallinnoima, Maaseuturahaston rahoituskausien siirtymäkauteen 2021–2022 ajoittuva hanke. Hanke toteutti yhdistyksen 2014–2020 strategiaa *Elävät jokivarret – toimelias ja yritteliäs Peräpohjola* ja sen painopisteitä *Biotalous ja Hyvinvoiva ympäristö ja asukkaat*. Se vastasi myös yhdistyksen vuonna vuosina 2020 ja 2021 uuden rahoituskauden strategiaa varten toteutettujen kyselyiden avoimissa vastauksissa nousseeseen huoleen alueen ympäristöstä ja luonnosta.

Hankkeen strategiset teemat, jotka toteuttivat strategian painopistettä *Hyvinvoiva ympäristö ja asukkaat*, olivat luontoarvojen ja kestävän kehityksen edistäminen, ilmastomuutokseen varautuminen ja omavaraisuusasteen nostaminen ja edistäminen. Samalla kun hanke toteutti yhdistyksen strategiaa ja vastasi asukkaiden esittämiin tarpeisiin, siinä katsottiin myös tulevaan Maaseuturahaston rahoituskauteen 2023–2027 ja heräteltiin alueen toimijoita tulevan CAP27:n (MMM 2023) keskeisiin tavoitteisiin, jotka liittyvät ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen.

2 Hankkeen tavoitteet

Peräpohjolan Leader ry halusi Kiertotalous ruohonjuurella - hankkeella tuoda ympäristöosaamisen koteihin, ruohonjuuritasolle. Kiertotalous oli hankkeessa sisäänheittoteema kestävän elämäntavan, kulutustottumusten ja yhteistyön omaksumiselle laajemminkin. Kiertotalous ruohonjuurella –tiedonvälityshankkeen laadullisia tavoitteita olivat:

- ❖ Peräpohjolan Leader ry:n toiminta-alueen asukkaiden tietämyksen ja ymmärryksen kasvaminen helposti ymmärrettävien käytännön esimerkkien kautta kestävästä kehityksestä, vähähiilisydestä, kiertotaloudesta ja kierrätyksestä sekä ympäristöosaamisen ja tarvittaessa ympäristöasenteen paraneminen.
- ❖ Toiminta-alueen asukkaiden innostuminen neuvonnan, tukemisen ja käytännön esimerkkien kautta tunnistamaan mahdollisuuksia ja toteuttamaan hankkeessa konkreettisia arjen kokeiluja ja ekologisia ratkaisuja sekä toimimaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti omassa kotitaloudessaan ja myös kylässä yhteisöllisesti.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

4

Hankkeen tavoitteena oli rekrytoida mukaan alueelta 12 pilottikylää (2/kunta), joihin toimenpiteitä ja valmennusta keskitettiin. Hankkeen aktiivisen toiminnan käynnistyessä kyliä oli saatu mukaan 10. Hankkeen toiminta oli pilottikylämallista huolimatta kaikille alueen asukkaille avointa ja kylät saivat tulla mukaan hankkeen toimintaan myös sen käynnistymisen jälkeen. Näin kävikin ja hankkeen päätteeksi toimintaa oli järjestetty 13 eri kylässä. Työpajoista ja toimista viestittiin alueella niin, että kaikki alueen kylien toimijat saattoivat saada niistä ideoita ja ajatuksia omiin ympäristötekoihin.

Hankkeen toiminta-alueena oli Peräpohjolan Leader ry:n toiminta-alueen kuusi kuntaa. Sen kohderyhmänä ja hyödynsaajina ovat ensisijaisesti toiminta-alueen maaseudun asukkaat ja toissijaisesti yhdistykset ja kunnat. Hankkeen erityistavoitteena oli pyrkiä aktivoimaan myös nuoria sekä nuoria aikuisia.

Hankkeen määrälliset tiedonvälityksen tavoitteet olivat seuraavat:

- ❖ Julkaistu materiaali (sis. verkkomateriaali) 20 kpl
- ❖ Infotilaisuudet 12 kpl
- ❖ Työpajat 24 kpl
- ❖ Tietoiskut ja valmennukset etänä 12 kpl
- ❖ Esittelytilaisuudet (demonstraatiot) 6 kpl

3 Hankkeen toteutus

3.1 Aikataulu

Kiertotalous ruohonjuurella -hanke suunniteltiin kestäväksi elokuusta 2021 vuoden 2022 loppuun. Hankkeen ensimmäinen toimenpide oli kiertotalouskoordinaattorin rekrytointi heinäkuussa 2021. Koordinaattori aloitti tehtävässään syyskuussa 2021 ja käynnisti hankkeen tekemällä toimintasuunnitelman, viestintäsuunnitelman ja aloittamalla kylien rekrytoinnin hankkeeseen some-kampanjan ja verkostojen avulla. Hanketta esiteltiin ensimmäisenä syksynä muutamilla kylillä, jotka olivat kiinnostuneita osallistumaan hankkeen toimintaan. Kiertotalouskoordinaattori myös julkaisi hankkeen ensimmäiset sosiaaliseen mediaan suunnatut visuaalisesti houkuttelevat, graafiset tietoiskut.

Kiertotalouskoordinaattori siirtyi koeajalla toisen organisaation palvelukseen tammikuussa 2021, minkä vuoksi hankkeessa ei ollut päätoimista työntekijää tammi-maaliskuussa 2022. Tänä aikana toiminnanjohtaja ja hankeneuvoja vastasivat hanketta koskeviin yhteydenottoihin, kävivät esittelemässä hanketta kylillä ja julkaisivat suunnitelman mukaisia tietoiskuja sosiaalisessa mediassa. Uusi kiertotalouskoordinaattori aloitti huhtikuussa 2022 käynnistämällä kesäkauden 2022 toimenpiteet ja rekrytoimalla loput pilottikylät hankkeeseen.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

5

Varsinaiset työpajat ja muut toiminnot käynnistyivät tuolloin ja huhtikuusta 2022 hanke toimi täydellä teholla.

Hankkeen viestinnän ja toiminnan suunnittelussa huomioitiin vuodenaajat ja sesongit sekä kylien omat aikataulut. Syksyn 2022 isoin kokonaisuus olivat Kiertotalouden syyspäivät viidessä eri kylässä. Loppuvuodesta 2022 hankkeen seurannassa todettiin, että ensimmäisenä kesänä osa suunnitelluista toimenpiteistä jäi toteuttamatta ja budjettia oli hyvin jäljellä sekä palkkakustannuksiin että ostopalveluihin. Tämän vuoksi hankkeelle haettiin muutoshakemuksella jatkoa syyskuun 2023 loppuun. Näin turvattiin kesäsesonkiin painottuvien toimenpiteiden, kuten kylien maisemapeltojen, toteutus ja mahdollisuus tukea kylien innostusta toimia. Tammikuussa kiertotalouskoordinaattori osallistui kansainväliseen Community Climate Coach -valmennukseen, josta saatiin työkaluja kylillä tehtävään yhteisölliseen työhön. Talvella tilaisuudet olivat info-painotteisia tai kädentaitoihin ja ruokaan keskittyviä työpajoja.

Kevät ja kesä 2023 olivat vielä hankkeella tehokasta toiminta-aikaa kylillä, jolloin perustettiin kylille kolme maisemapeltoa ja yksi uusniitty. Loppukesästä järjestettiin biohiiletystyöpajoja ja kaksi sieni-iltaa ympäri toiminta-alueita. Syyskuussa pidettiin hankkeen päätöstilaisuus. Hankkeen viimeiset viikot käytettiin raportointiin, koostamiseen ja hankkeen pohjalta tehtävien jatkotoimenpiteiden suunnitteluun.

3. Resurssit ja kustannukset

Hankkeen kokonaisbudjetti oli 140 500,00 euroa (EU:n osuus ja valtion osuus). Hankkeelle myönnetty tuki ja muu julkinen rahoitus yhteensä olivat 100,00 prosenttia hankkeen tukikelpoisista kustannuksista.

Hankkeen projektipäällikkönä (kiertotalouskoordinaattorina) toimi 100 % työajalla Sanna-Mari Suopajarvi, häntä ennen tehtävässä työskenteli Elina Ahola. Hankkeen johtajana toimi Peräpohjolan Leader ry:n toiminnanjohtaja, ensin Juha Kutuniva ja tämän siirryttyä muihin tehtäviin Marjut Ahola. Yhdistyksen hankeneuvoja Kati Alanikka vastasi hankkeen maksuliikenteestä ja maksuhakemusten laatimisesta. Toiminnanjohtajan työaikaa jyvitetään hankkeelle tuntikirjanpidon mukaisesti keskimäärin enintään 10 % kuukaudessa ja Peräpohjolan Leader ry:n hankeneuvojan työtä keskimäärin enintään 5 % kuukaudessa.

Kiertotalouskoordinaattorin työtä tukemaan perustettiin ohjausryhmä, joka koostuu kuntien, kylien ja sidosryhmien edustajista. Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana yhteensä 6 kertaa etäyhteydellä ja kaksi kertaa sähköpostikokouksena. Ohjausryhmä tarjosi näkemyksiä hankkeen toteuttamiseen, ideoi viestintää ja ohjausryhmää myös kannustettiin viestimään hankkeen toiminnasta omissa verkostoissaan. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi Peräpohjolan Leader ry:n toiminnanjohtaja, ja mukana oli edustajat seuraavista tahoista: Kemin kaupunki, Pidä Lappi siistinä ry, Lapin maa- ja kotitalousnaiset ry, Perämeren Jätehuolto Oy (Jäkälä), Ammattiopisto Lappia (Louen

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

6

yksikkö), Ranuan 4H, Alaniemen kylä (Simo) sekä Songan kylä (Rovaniemi).

3.3 Verkostot ja yhteistyökumppanit

Koska hankkeessa oli vain yksi kokoaikainen työntekijä, oli yhteistyökumppanien merkitys sen toiminnan toteuttamisessa kuuden kunnan alueella suuri. Hankkeen verkostot vahvistuivat sen toiminnan loppua kohden. Yhteistyö toimijoiden kanssa vaihteli säännöllisestä yhteydenpidosta yksittäisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin kunkin toimijan ja hankkeen tilanteiden ja tarpeiden mukaan.

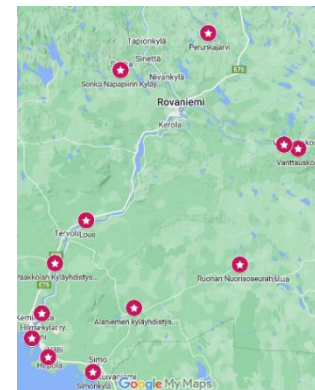
Hankkeen yhteistyökumppaneita olivat alueen kunnat, pilottikyläiden yhdistykset ja kunnalliset jätehuoltoyhtiöt Perämeren jätehuolto Oy, Napapiirin Residuum Oy sekä Kiertokaari Oy. Myös hankkeen aihepiiriin liittyvät yhdistykset ja järjestöt paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti olivat hyviä kumppaneita, esimerkkeinä mainittakoon Maaseudun Sivustysliiton ympäristötiimi, Pidä Lappi siistinä ry sekä Ranuan 4H. Energiansäästöön liittyen hanke oli mukana valtakunnallisessa Astetta alemmas -kampanjassa ja teki yhteistyötä Pohjois-Suomen energianeuvonnasta vastaavan Feasibin kanssa. Hankkeessa tehtiin yhteistyötä lukuisien muiden hankkeiden kanssa, joilta löytyi yhtymäkohtia kiertotalouteen, kestävään kehitykseen ja kylätoimintaan ja paikalliskehittämiseen.

Hankkeen pilottikylät

- ❖ Simonkylän kyläyhdistys ry, Simo
- ❖ Veitsiluodon kalamiehet ry, Kemi
- ❖ Sotisaaren kyläyhdistys ry, Kemi
- ❖ Itäkoski-, Länsikoski ja Törmän kylät ry, Keminmaa
- ❖ Paakkolan kyläyhdistys ry, Tervola
- ❖ Louen kyläyhdistys ry, Tervola
- ❖ Ruonan nuorisoseuran urheilijat ry, Ranua
- ❖ Vanttauskosken kyläyhdistys ry, Rovaniemi
- ❖ Perunkajärven kyläyhdistys ry, Rovaniemi
- ❖ Sonka Napapiirin kyläyhdistys ry, Rovaniemi

Myöhemmin mukaan hankkeen toimintaan hakeutuivat

- ❖ Viirinkylän kyläyhdistys ry, Rovaniemi
- ❖ HILMA-kylät ry, Keminmaa (Hirmula, Ilmola ja Maula)
- ❖ Alaniemen kyläyhdistys ry, Simo

1. Kartta. Hankkeessa mukana olleet kylät.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

7

Muut hankkeet

Lapin Keino

Tammikuun 2023 loppuun saakka toiminut viestintähanke Lapin Keino julkaisi Kiertotalous ruohonjuurella -hankkeesta kaksi artikkelia ja tuki hanketta sen sosiaalisen median viestinnässä sekä tarjoamalla tarvittaessa neuvoja että jakamalla hankkeen sisältöjä omissa, kattavissa kanavissaan.

Avoimet miljööt – komeat kuistit

Myös Peräpohjolan Leaderin toiminta-alueella toimivan AMAK-hankkeen kanssa tehtiin viestinnällistä yhteistyötä niissä asioissa, missä hankkeiden tavoitteet kohtasivat. Synergiaetua saatiin esimerkiksi, kun AMAK-hankkeen puitteissa ympäristöä raivanneella Viirinkylällä opeteltiin kiertotaloushankkeen työpajassa valmistamaan biohiiltä.

Ilmastoviisas Meri-Lappi

Hanke osallistui Ilmastoviisas Meri-Lappi -hankkeen järjestämään HINKU-tapahtumaan Kemissä.

Osaavat ja osallistavat RoiKylät

Leader-rahoitteen Rovaniemellä toimivan kylähankkeen teemaillassa kiertotalouskoordinaattori piti alustuksen kylien kestävästä kehittämisestä.

Ilmastoviisaat kylät & Ympäristöperinnettä ilmastokestävästi

Hanke järjesti yhteistyössä Maaseudun sivistysliiton Pohjois-Pohjanmaalla toimivien ympäristöhankkeiden kanssa Maisemapellot ja uusniityt -webinaarin, joka palveli kaikki alueita. Lisäksi hankkeiden kaikille avoimia etätilaisuuksia markkinoitiin alueiden välillä, tehtiin tiedonvaihtoa ja jaettiin kokemuksia eri toimintamalleista kylillä.

Pirkanmaan ilmastoviisas kyläverkosto

CCC-valmennuksesta alkaneessa yhteistyössä jaettiin tietoa, osaamista ja ideoita hankkeiden kesken. Pirkanmaan kutsusta kiertotalouskoordinaattori esitteli omaa hankettaan Ekotreffit-tapaamisessa ja Pirkanmaan hankkeen työntekijä piti puheenvuoron Hirvaan päätösseminaarissa.

Vaikuttava Ekoreppu-hanke

Ranuan 4H:n Ekoreppu-hanketta esiteltiin hankkeen työpajailtapäivässä Kyläkolmiossa. Hankkeen biohiilityöpaja järjestettiin osana Ranuan 4H:n ja Ekorepun luontopäivää.

Oppilaitokset

Hankkeen aikana tärkeä monien toimien mahdollistaja oli Ammattiopisto Lappian Louen toimipiste. Se tarjosi paikan Louen kylän yhdistysten toimenpiteille sekä tarjosi ja kuljetti kahteen biohiiletystyöpajaan risutavaran. Työpajasta saadun biohiilen oppilaitos sai omaan käyttöönsä. Hankkeen työpajassa Louen Pikku-Martat jättivät jälkensä myös Lappian uuteen kuntouttavaan arktiseen puutarhaan, johon lapset kylvivät kukkaniityn, joka oli parhaassa loistossaan Maaseudulta käsin -messujen aikaan. Louen eläintenhoitajaopiskelijat myös saivat lyhyen kiertotaloutta koskevan infon kiertotalouskoordinaattorilta, minkä jälkeen he lisäsivät aiemmin työpajasta saadun biohiilen kokeilumielessä hunajakukkapeltoon maanparannusaineeksi.

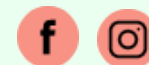
Perusopetuksen puolelta Yläkemijoen koulu oli tärkeä ja hyvä yhteistyökumppani Vanttauskosken kyläyhdistyksen ja hankkeen toimien toteuttamisessa. Koulu oli yhteistyön suhteen todella myötämielinen ja kokemukset yhteisestä tekemisestä, lahoppuaitatalkoista, Pidä Lappi siistinä ry:n

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

toteuttamasta lajitteluneuvonnasta ja taimikasvatusprojektista olivat hyviä. Myös päiväkotiki oli mukana hankkeessa, kun kyläyhdistyksen aloitteesta lapsille perustettiin omat viljelylaatikot. Koulun ja kyläyhdistyksen puolelta jäätin toivomaan jatkoa yhteiselle toiminnalle, ja ideoita esimerkiksi yhteisen luontopolun perustamiseen kylälle oli herännyt.

Community Climate Coach -verkosto

Loppuvuodesta 2022 kiertotalouskoordinaattori valittiin mukaan tammikuussa 2023 järjestettävään Community Climate Coach -valmennukseen Kataloniassa. Matkan järjestelyistä vastasi Suomen kylät ry. Yhteisöveitoista, paikallista ja uudistavaa kehittämistä käsittelevä pilottivalmennus kokosi yhteen ympäri Eurooppaa eri yhteisöjen parissa ilmastotyötä tekeviä toimijoita. Suomen edustajana CCC-konsortiossa on Suomen kylät ry ja mukana Suomesta oli kuusi osallistujaa. Valmennuksesta saadun opin lisäksi lisäksi matkan aikana jaettiin kokemuksia sekä suomalaisten että muiden eurooppalaisten kesken koskien maaseutuyhteisöjen kestävyystoimia. Suomalaisten hanketoimijoiden välillä yhteistyö jatkui valmennuksen jälkeen. Valmennuksen myötä hanke myös kiinnittyi osaksi kansainvälisiä verkostoja ja sen rooli osana kansainvälistä yhteisötason ilmastotyötä vahvistui.

2. Kuva. Paakkolan maisemapellon kylvöpäivä.

3.4 Toimenpiteet

Työpajat ja demonstraatiot

Työpajat olivat käytännönläheisiä kylien asukkaiden tarpeisiin räätälöityjä tilaisuuksia, joissa tavoitteena oli konkreettisen toiminnan kautta tuoda asukkaille kiertotalouden ja kestäväen kehityksen teemoja tutuiksi. Työpajoissa konkreettisen tekemisen ja uuden oppimisen lisäksi kiertotalouskoordinaattorin vastuulla oli hoksauttaa osallistujia siihen, miten työpajan sisältö kytkeytyy osaksi kestäväen kehitystä ja kiertotaloutta. Pajojen ohjaamisen hyödynnettiin tarvittaessa ostopalveluita.

Seuraavilta sivuilta löytyy "työpajatarjotin", jossa hankkeessa toteutetut työpajat on esitelty lyhyesti ja nimetty niihin kytkeytyvät kestäväen kehityksen teemat. Tarjottimen työpajoja on mahdollista hyödyntää ja jatkojalostaa kylillä ja yhteisöissä myös tulevaisuudessa, kun ideoitaan kylien toimenpiteitä kiertotalouden ja kestäväen kehityksen parissa.

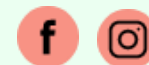

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

9

Bokashi-työpaja

Toteutusaika: vuoden ympäri

Teemat: biojäte, omavaraisuus, luonnon monimuotoisuus (mikrobit)

Toteutettavissa ympäri vuoden. Työpajan aikana opastetaan sisällä tehtävään, hapatukseen perustuvaan ja Japanista lähtöisin olevaan bokashi-kompostointiin ja sen periaatteisiin. Voidaan valmistaa oma tee se itse -bokashi-astia kahdesta ämpäristä helposti porakoneen, ilmastointiteipin ja kelmun avulla.

Palmikkomattotyöpaja

Toteutusaika: vuoden ympäri

Teemat: tekstiilien uusiokäyttö ja kierrätys

Valmistetaan perinteisistä matonkuteista ja tilkuista mattoja palmikointiteknikalla, joka ei vaadi tilaa vieviä kangaspuita. Osallistujat voivat tuoda pajaan omia puhtaita lakanoita ja vaatteita työpajassa hyödynnettäväksi. Työskentelyn alustuksena voitiin käydä läpi tekstiilien kierrätystä. Paja järjestettiin Keminmaan Länsikoskella sekä Viirinkylällä.

Kalansäilöntäilta

Toteutusaika: vuoden ympäri/kun kalaa on saatavilla

Teemat: ilmastoruokaa, hävikin pienentäminen, omavaraisuus

Toteutettavissa ympäri vuoden/kun kalaa on saatavilla. Opeteltiin kalastustapahtumista ja vesistöjen hoitokalastustoimenpiteistä kertyneen kalan käsittelyä, maustamista ja säilömistä täyssäilykkeiksi ammattilaisen johdolla. Ilta toteutettiin Ammattiopisto Lappian opettajan johdolla hyödyntäen ammattiopiston tiloja ja laitteita. Vaihtoehtona voisi olla myös puolissäilykkeiden valmistus omaan käyttöön kylätaloilla.

Maisemapelto/uusniitty -työpaja

Toteutusaika: touko-kesäkuu.

Teemat: luonnon monimuotoisuus

Hyödynnetään viljelykäytöstä poistunut peltoalue tai muu joutomaa pölyttäjien hyväksi. Jos kylältä löytyy koneita, käännetään maa ja kylvetään talkoilla paikkaan sopiva siemenseos, jonka valinnassa huomioidaan kasvualusta ja valoisuus. Pölkytään pelto tarvittaessa ja seurataan kasvun kehitystä. Viestitään pellon tai niityn merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle. Hankkeessa toteutettiin maisemapellot Simonkylälle, Paakkolaan ja Sonkaan sekä uusniitty Louelle yhdessä Pikku-Marttojen kanssa.

Villiyrtti-ilta

Toteutusaika: touko-kesäkuu

Teemat: ilmastoruoka, omavaraisuus, luonnon monimuotoisuus

Ostopalveluna toteutetussa mallissa jalkauduttiin kylien maastoon pienen alustuksen jälkeen tunnistamaan ja keräämään luonnonkasveja, joita voidaan hyödyntää ravinnoksi. Palattiin yhteiseen tilaan kuten kylätalolle tai vaikka laavulle valmistamaan kerätyistä kasveista pieni iltapala. Järjestettiin Ranuan Nikkilässä 4H:n johdolla sekä Perunkajärvellä Lapin Marttojen luotsaamana. Teemat: ilmastoruoka, omavaraisuus, luonnon monimuotoisuus

Viljelylaatikkotyöpaja

Toteutusaika: touko-kesäkuu.

Teemat: ilmastoruoka, omavaraisuus

Rakennetaan kierrätyslaudoista viljelylaatikoita (koko ja määrä tarpeen mukaan), joihin kylvetään ja istutetaan yhdessä esim. helppohoitoisia salaatteja, herneitä, yrttejä ja kesäkurpitsaa. Sovitaan kastelu- ja hoitovuorot ja hyödynnetään satoa yhteisesti esim. kylätalolla tai kuten hankkeen aikana, päiväkodin omissa ruokailuissa. Viljelylaatikot toteutettiin Yläkemijoen päiväkodilla yhdessä Vanttauskosken kyläyhdistyksen kanssa.

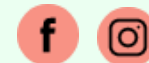

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

10

Hyönteishotellityöpaja

Toteutusaika: vuoden ympäri (ripustus keväällä)
Teema: luonnon monimuotoisuus, kierrätys

Valmistetaan korsista tai ruo'oista puukehikoon tai maitopurkkiin pölyttävälle mesipistiäisille luonnollista jäljittelevä pesä talvehtimista ja lisääntymistä varten. Korret kannattaa kerätä valmiiksi syksyllä. Keinopesä voidaan myös toteuttaa poraamalla reikiä koivupölkkyyn. Ohjeita mm. [täällä](#). Hankkeessa keinopesiä valmistettiin Ilmolan kesäkerhon lasten kanssa sekä Alaniemen avoimet kylät -päivässä.

Biohiiletystyöpaja

Toteutusaika: Kevät-syky.
Teemat: jäte, hiilensidonta, omavaraisuus

Työpajan aikana esim. maisemanhoidosta tai rakennusten purkamisesta jäänyt kuivahtanut risu- ja (käsittelemätön) puutavara hiiletetään hapettomasti kartiohiilettimessä tai kartion muotoisessa maakuopassa. Biohiili sitoo hiilidioksidia pois ilmakehästä ja toimii ravinteilla ja vedellä lataamisen jälkeen maanparannusaineena esim. viljelylaatikoissa. Hiilettelyn yhteydessä voidaan esimerkiksi keitellä nokipannukahvit. Biohiiletystä esiteltiin Maaseudun Sivistysliiton johdolla hankkeessa Simonkylällä, Songassa, Louella, Viirinkylällä ja Ranuan luontopäivässä sekä Maaseudulta käsin -messuilla.

Hapansäilöntäilta

Toteutusaika: sadonkorjuu
Teemat: ilmatoruoka, energiansäästö, omavaraisuus

Työpajassa säilöttiin sähköttömästi satokauden kotimaisia kasviksia hapattamalla uusiokäytössä oleviin lasipurkkeihin. Lisätään kotimaisten kasvien käyttöaikaa, opitaan mikrobeista ja vahvistetaan omavaraisuutta. Suositettu hapansäilöntäilta järjestettiin lähiruokaan erikoistuneen Songan kylätalolla Lapin Marttojen johdolla. Teemat:

Lahopuuaitatyöpaja

Toteutusaika: kevät-syky.
Teemat: luonnon monimuotoisuus, hiilensidonta, jäte

Esimerkiksi pihojen siivouksesta tai maisemanhoidosta syntynyt risutavara kasataan tyveltä noettujen pystypuiden väliin maisemaan tai pihapiiriin istuvaksi aidaksi, joka toimii hyönteishotellina ja turvaa luonnon monimuotoisuutta. Pohjimmainen massa lahoaa ja päälle voi lisätä vuosittain uutta ainesta. Toteutettiin Vanntauskosken 7- ja 8-luokkalaisten kanssa kyläyhdistyksen ylläpitämän laavun pihapiiriin.

Sieni-ilta

Toteutusaika: Elo-syyskuu (jopa lokakuu).
Teemat: ilmatoruoka, omavaraisuus, luonnon monimuotoisuus

Ammattitaitoisen Lapin Marttojen ohjaajan kanssa jalkauduttiin yhdessä kylää ympäröivään maastoon keräämään ja tunnistamaan ruokasieniä, tuntemattomat sienet poimittiin erikseen. Tämän jälkeen kokoonnuttiin kylätalolle tunnistamaan ja käsittelemään sienet sekä valmistamaan niistä pieni iltapala (keitto/piiras tmvs).

Kestävää joulua -käsityöpaja

Toteutusaika: joulukuu (tai valittavissa oleva muu juhla-aikajaksoksi)
Teemat: materiaalien uusiokäyttö, luonnontuotteet, kestävä kuluttaminen

Valmistetaan pieniä lahjoja, koristeita tai käsitöitä kierrätys- ja luonnonmateriaaleista. Voidaan suunnitella useampi pieni työ toteutettavaksi, esim. neulahuovutus, kierrätysmateriaalikortit tai mehiläisvahakääreet. Mahdollisuuksia on paljon! Paja toteutettiin Louen kylällä.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

11

Infotilaisuudet ja luennot

Työpajojen lisäksi hankkeessa järjestettiin myös perinteisiä infotilaisuuksia ja webinaareja. Erityisesti kun talvikaudelle 2022–2023 osui energiakriisi ja sähkönhinta nousi, järjestettiin kylillä ja osana Kiertotalouden syyspäiviä energian säästämiseen liittyviä infoja. Osasta infoja vastasi Pohjois-Suomen energianeuvonta ja osasta kiertotalouskoordinaattori hyödyntäen valtakunnallisen Astetta alemmas -kampanjan materiaaleja. Jätehuoltoon ja lajitteluun liittyviä infoja järjestettiin sekä paikallisten jätehuoltoyhtiöiden (Napapiirin Residuum, Jäkälä ja Kiertokaari) toimesta kylätaloilla sekä etäyhteyksillä.

Jokaisella pilottikylällä pyrittiin järjestämään yleistä kiertotaloustietoa sisältävä tietotunti otsikolla ”Meidän kylän kiertotalous”, jossa tietopaketin jatkoksi suunniteltiin kylällä toteutettavia työpajoja. Joissakin kylissä yleistä kiertotalousasiaa käytiin läpi hankkeen ensimmäisen työpajan aluksi. Hankkeessa järjestettiin myös kaksi webinaaria, toinen koskien maisemapeltojen ja uusniittyjen perustamista ja toinen mehiläistarhausta. Webinaarit saivat kiitosta työssäkäyville osallistujille, joiden arki on usein hyvin täyttä eikä esimerkiksi työpajoihin osallistuminen välttämättä onnistu toiveista huolimatta.

Tapahtumat

Hankkeessa järjestettiin lokakuussa 2022 Kiertotalouden syyspäivät viidessä toiminta-alueen kunnassa. Päivät

järjestettiin pilottikylissä, ja niihin oli koottu useampia eri kiertotalouteen liittyviä toimenpiteitä ja aiheita kuten pieniä työpajoja, tietoiskuja ja rompetoreja tai tavaravaihtopisteitä. Syyspäiviä markkinoitiin laajalti mutta niiden osanottajamäärät vaihtelivat kylissä suuresti. Eniten kävijöitä oli Louen kylällä ja vähiten Ranuan Ruonan kylällä. Lokakuu koettiin ehkä asukkaiden liikkeelle saamisen kannalta haastavaksi ajankohdaksi myös kylillä.

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin LEADER Peräpohjola

Kiertotalous ruohonjuurella -hankkeen

Kiertotalouden syyspäivät

Simonpirtti 10.10. klo 16-20 Simo
Koskenvoiman talo 11.10. klo 16-20 Kemijärvi
Perungan kylätila 14.10. klo 16-20 Rovaniemi
Louen koulu 20.10. klo 16-20 Tervola
Ruonan nuorisoseuran talo 22.10. klo 11-14 Ranua

Ohjelma ja tarkemmat tiedot
www.perapohjola.fi/kiertotalouden-syyspaivat

3. Kuva. Kiertotalouden syyspäivien mainos Lapin Kansassa ja somessa.

Hanke osallistui kahtena vuonna Tervolan Maaseudulta käsin -messuille, jotka sijaitsevat maantieteellisesti keskellä toiminta-aluetta. Vuonna 2023 messuilla esiteltiin hankkeen lisäksi biohiiletystä. Syksyllä 2022 hanke oli mukana Ilmastoviisas Meri-Lappi -hankkeen Hinku-päivässä Kemissä esittelemässä hankkeen toimintaa. Syksyllä 2023 hankkeen yksi biohiilityöpajoista järjestettiin Ranuan 4H:n Ekoreppu-

29.9.2023

12

hankkeen järjestämässä Luontopäivässä. Hanketta esiteltiin etänä kokoontuvilla valtakunnallisilla Maaseudun kehittäjien Ekotreffeillä helmikuussa 2023.

Hankkeen päätöstahtuma Kestävää arkea kylillä -seminaari järjestettiin hybriditoteutuksena 13.9.2023 Hirvaalla, Rovaniemellä. Seminaari oli yhdistyksen ensimmäinen hybridinä toteutettu isompi tapahtuma. Seminaari järjestettiin ilta-aikaan ja paikan päällä oli 23 henkilöä. Tapahtumassa oli mukana hankkeen lisäksi puheenvuoroja siinä mukana olleilta pilottikyliltä, Lapin ammattikorkeakoululta, Lapin Ely-keskukselta sekä Pirkan kylät ry:n ilmastohankkeelta. Hankkeen pääpuhujana Pekka Juntti toi tilaisuuteen pohdiskeltavaa otsikolla Fossiiliharhoista kestäväan arkeen. Seminaari sai hyvää palautetta napakuudesta ja sisällöstään, vaikka aikataulut tilaisuuden aikana elivät ja virallinen keskusteluosio jätettiin sen vuoksi pois. Seminaari tallennettiin ja tekstitettiin ja se on myös hankkeen jälkeen katsottavissa Peräpohjolan Leader ry:n YouTube-kanavalla.

3.5 Toteutusolelut ja riskit

Hanke käynnistyi covid-pandemian jälkimainingeissa ja yksi mahdollisista riskeistä oli se, että lähitapahtumien järjestäminen ei uusien rajoitusten takia olisi onnistunut. Pandemia ehti kuitenkin rauhoittua ennen hankkeen aktiivisen toiminnan alkua, ja sen aikainen jatkuva etäyhteyksillä toimiminen näyttöä lopulta niin, että kylillä toivottiin

ensisijaisesti lähitapahtumia. Etätaluuksia järjestettiin tämän vuoksi suunniteltua vähemmän.

Ihmisten aktiivisuus pandemiavuosien jälkeen oli ennakkoon kysymysmerkki ja pientä alkukankeutta olikin havaittavissa. Sen sijaan että kylät olisivat hakeneet paikallislehdissä ja sosiaalisessa mediassa tiedottamisen pohjalta mukaan hankkeen pilottikyliksi, täytyi kyliin olla suoraan yhteydessä ja kutsua niitä mukaan toimintaan. Monella kylällä jo lähtökohtaisesti pienet vapaaehtoistyöntekijöiden resurssit olivat saattaneet koronan aikana pienentyä entisestään, mikä sai kyliä karsimaan ylimääräisiä toimia. Toisaalta myös kaikki pandemian aikaiset rästiin jääneet kylien omat tapahtumat haluttiin toteuttaa, mikä ruuhkautti joidenkin kyläyhdistysten kalentereita.

Nämä haasteet kuitenkin selätettiin ja hankkeen aktiivisen toiminnan myötä sen loppupuolella mukaan hakeutui omatoimisesti uusiakin kyliä. Jopa päätöseminaarissa oli mukana kylätoimijoita, joille hankkeen alussa työpajoja ei mahtunut toimintakalenteriin mutta nyt mielenkiintoa ja aikaa kylän kiertotalouden kehittämiseksi löytyi.

3.6 Raportointi ja seuranta

Hankkeen etenemistä seurattiin ja arvioitiin suunnitelman mukaisesti kiertotalouskoordinaattorin ja ohjausryhmän toimesta sekä kiertotalouskoordinaattorin ja toiminnanjohtajan yhteisissä hanketta koskevissa palavereissa sen viimeisen toteutusvuoden aikana. Myös Peräpohjolan

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

13

Leader ry:n hallitus pidettiin ajan tasalla hankkeen etenemisestä. Hankkeen aikana toteutettuja toimenpiteitä peilattiin alkuperäiseen hankesuunnitelmaan sekä kiertotalouskoordinaattorin heti hankkeen alussa tekemään toimintasuunnitelmaan, joka toki eli aikataulumuutosten mukana. Hankkeen maksatushakemuksia tehdessä koostettiin tiivis väliraportti hankkeen toiminnasta. Hankkeen seurantatiedot päivitettiin Hyrrään vuosittain.

Hankkeen lopulla hankkeessa mukana olleille kylille, ohjausryhmälle, verkostolle ja some-kanavien kautta hanketta seuraaville lähetettiin palautekysely hankkeen viestinnästä, sisällöistä ja toiminnasta. Vastausaikaa oli neljä viikkoa ja vastauksia saatiin yhteensä 22 kappaletta. Otanta on kohtuullisen pieni ja vastaajat pääosin aktiivisesti mukana hankkeessa tai muuten innostuneita aihepiiristä. Kyselyssä saatu palaute oli positiivista ja hankkeelle toivottiin jatkoa. Vastausaktiivisuus oli suurinta Rovaniemellä, josta tuli lähes puolet vastauksista. Tervolasta vastauksia tuli 4 ja Simosta 3. Kyselystä selvisi, että vastaajat olivat hankkeen kautta saaneet eniten tietoa kiertotalouden merkityksestä, jätteistä ja kierrättämisestä, luonnon monimuotoisuudesta ja luonnontuotteiden hyödyntämisestä. Tämä tieto oli tavoittanut vastaajat parhaiten työpajoissa, infotilaisuuksissa ja kyläyhdistyksen kautta. Kaikki paitsi yksi vastaajista ilmoitti tehneensä jonkin tai useamman arkisen kestävän teon viimeisen vuoden aikana (Liite 1).

4. Kuva. Päätösseminaarin pääpuhujia, kirjailija Pekka Juntti.

Yleisen hanketta koskevan kyselyn lisäksi hankkeen päätösseminaarini osallistuneille lähetettiin kevyt palautekysely, johon saatiin 17 vastausta. Seminaarille annettu yleisarvosana asteikolla 1–5 oli 4,59, sen sisällöille annettu arvosana 4,35 ja järjestelyille 4,59. Seminaari oli lyhyehkö ja aikataulullisesti napakka, ja siitä saatiin sekä positiivista että negatiivista palautetta – osa piti tiiviistä esityksistä ja osa kaipasi enemmän aikaa keskustelulle, joka jouduttiin hankkeen virallisesta osiosta jättämään aikataulun vuoksi pois. Tulevaisuudessa aihetta käsittelevissä tilaisuuksissa on kannattaa varata reilusti aikaa asioiden pohdiskelulle ja keskustelulle. Hankkeen kontekstissa seminaari kuitenkin toimi myös vastapainona kylillä järjestetyille, hyvin vuorovaikutteisille ja toiminnallisille tilaisuuksille.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

Hankkeen arviointi ja palautteen keruu on asia, jota olisi voinut tehdä hankkeen aikana suunnitelmallisemmin ja systemaattisemmin vaikka sitä ei painotettukaan hankesuunnitelmassa. Hankkeen alussa ja lopussa tehdyillä kyselyillä olisi voitu saada tietoa hankkeen vaikuttavuuden arviointia varten. Arvioinnin ja palautteen keruun toteuttamiseen vaikuttivat hankkeen aikataulumuutokset. Kun hankkeen aktiivinen toiminta käynnistyi uudelleen huhtikuussa 2022 tauon jälkeen, vasta aloittaneen kiertotalouskoordinaattorin resurssit kuluivat pitkälti suunniteltujen toimintojen toteutumisen varmistamiseen vuoden loppuun mennessä. Muutoshakemuksella turvattiin toimintojen jatkuminen vuodelle 2023 mutta systemaattisen arviointimallin kehittäminen jäi tekemättä liikkuvien aikataulujen vuoksi.

5. Kuva. Ilmolan kesäleiriläiset ja hyönteishotellit

4 Tulokset ja vaikutukset

4.1 Tiedonvälityksen määrälliset tavoitteet

Hanke täytti suunnitelman mukaiset määrälliset tavoitteensa huolimatta työntekijä- ja aikataulumuutoksista. Sen tilaisuuksissa oli yhteensä 428 osallistujaa ja tilaisuuksia järjestettiin 58 kappaletta.

	Tavoite	Toteuma
Julkaistu materiaali (sis. verkkomateriaali) 20 kpl	20 kpl	36 kpl
Infotilaisuudet	12 kpl	17 kpl
Työpajat	24 kpl	33 kpl
Tietoiskut ja valmennukset etänä	12 kpl	4 kpl
Esittelytilaisuudet (demonstraatiot)	6 kpl	8 kpl

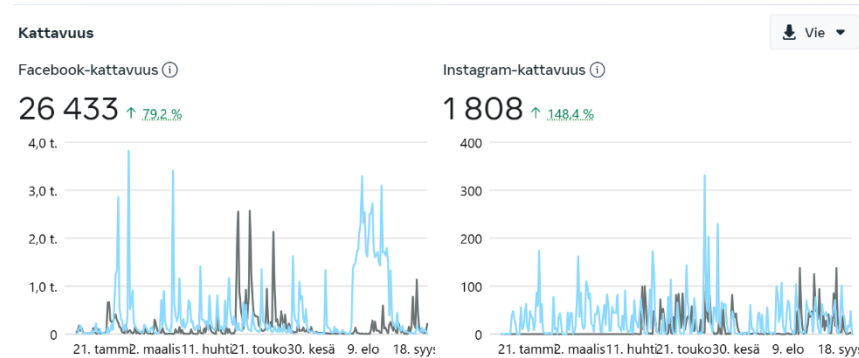
Sosiaalisen median informatiivisia julkaisuja hankkeessa tuotettiin (pl. tapahtumamainokset) 28 kappaletta, ja ne julkaistiin Facebookissa ja Instagramissa. 12 näistä oli graafisia some-tietoiskuja, jotka laadittiin hyödyntäen Canva-ohjelmistoa. Pääsääntöisesti sama julkaisu tavoitti enemmän käyttäjiä Facebookissa kuin Instagramissa, mutta Instagramissa käyttäjät reagoivat tai jakoivat sisältöä suhteessa enemmän kuin Facebookissa. Parhaimmillaan

29.9.2023

15

Facebook-julkaisut tavoittivat ilman maksullista mainontaa melkein pari tuhatta käyttäjää, mutta pääsääntöisesti 200–300 käyttäjää. Instagram-julkaisut tavoittivat käyttäjiä 100–200 käyttäjän väliltä. Hankkeen aktiivisen toiminnan myötä Peräpohjolan Leader ry:n näkyvyys sosiaalisessa mediassa on noussut huomattavasti.

6. Kaavio. Peräpohjolan Leader ry:n sosiaalisen median kanavien kattavuus ajanjaksolla 1.1.-27.9.. Vuosi 2022 näkyy harmaalla, ja vuosi 2023 sinisellä.

Sosiaalisen median viestinnän lisäksi hanke julkaisi 8 artikkelia Peräpohjolan Leader ry:n verkkosivuilla, jotka päivitettiin keväällä 2023.

Kylissä järjestettyjen tapahtumien osalta ne kylät, joissa oli toimiva kylän oma WhatsApp-ryhmä, saivat usein helposti tiedon kulkemaan ja osallistujia mukaan tapahtumiin. Ryhmissä liikkuvat suorat viestit eivät häviä muiden somekanavien algoritmien hallitsemaan tietotulvaan. Myös palautekyselyn perusteella hankkeen välittämä tieto tavoitti

osallistujia parhaiten työpajoissa ja tilaisuuksissa sosiaalisen median sijaan.

Hankkeen tapahtumista ilmoitettiin sosiaalisessa mediassa, kuntien tapahtumakalentereissa, kylien ja kuntien somekanavissa. Isommista tilaisuuksista ja hankkeen käynnistymisestä lähetettiin tiedotteita paikallislehtiin. Hankkeen käynnistymisestä kertova juttu julkaistiin ainakin Lounais-Lapissa ja Lappilainen-lehdessä. Hanke sai näkyvyyttä ja kuuluvuutta keväällä 2023 kun Yle Kemi teki sekä radio- että nettijutun hankkeesta. Syyskuussa paikallislehti Kuriiri julkaisi Ranuan luontopäivän biohiilityöpajasta jutun. Hankkeen loppusuoralla kiertotalouskoordinaattorin teksti "Kylissä mahdollisuuksia kestäväan elämään" julkaistiin Lapin Kansan Näkökulma-palstalla.

Hankkeessa tuotettu some-materiaali on tallessa sen kanavissa ja löydettävissä aihetunnisteella #arkisiakestäviätekoja. Lisäksi Arkisia kestäviä tekoja - juttusarja, julkaisut, loppuraportti ja muuta hankkeen materiaalia löytyy hankkeen jälkeenkin www.perapohjola.fi - verkkosivuilta hyödynnettäväksi jatkossa.

4.2. Tiedonvälityksen laadulliset tavoitteet

Hankkeen aikana havaittiin, että usein kylien aktiivisten yhdistysten toiminta on itsessään monilta osin kestäväan kehityksen kriteereiden mukaista. Esimerkiksi kotiseudun

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

16

ikäntyneiden virkistystapahtumat ovat sosiaalisesti kestäväää toimintaa, sillä ne ehkäisevät yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Yhdistysten varainhankinta ja pienten budjettien tehokas suunnittelu toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi täyttävät taloudellisen kestävyuden kriteerit. Oman kotiseudun viihtyvyydestä ja ympäristön tilasta huolehtiminen sekä perinteinen nuukailu ovat erittäin ympäristöllisesti kestäviä tapoja toimia. Kylien aktiivit eivät välttämättä tunnista tai halua tunnistaa tekemisiään osaksi kestäväää kehitystä. Näitä havaintoja tukee myös Pellervon taloustutkimuksen Sujuva arki – parempi elämä -selvitys vuodelta 2022. Hankkeen toiminnan sisältöä voisikin kuvailla sanoilla ”jotain vanhaa, jotain uutta”. Tuttuuden kautta kylien lähestymien oli hedelmällistä, ja samalla tarjottiin myös jotakin uutta lisäarvoa tuovaa ja pyrittiin laajentamaan osallistujien ajattelua.

Hankkeessa kohdattiin valtakunnallisesti tunnettu huoli aktiivisten kyläläisten määrän vähenemisestä. Joillakin kylillä asukasmäärä on pienentynyt jatkuvasti ja vaikka joissakin positiivista muuttoliikettä olisikin, uudet työssäkäyvät asukkaat eivät välttämättä kiinnity kylätoimintaan tai he eivät ole valmiita käyttämään aikaansa yhteiseen tekemiseen. Yleisesti hankkeen tilaisuuksiin osallistuttiin kylätoiminnan kontekstissa jopa poikkeuksellisen hyvin mutta joihinkin tilaisuuksiin väkeä tuli vain kourallinen. Käytännönläheiset, asukkaita konkreettisesti hyödyttävät työpajat houkuttelivat eniten osallistujia.

Hankesuunnitelmassa erityiseksi kohderyhmäksi mainittiin nuoret ja nuoret aikuiset. Useat polttikylät nostivat toiminnan

suunnittelutapaamisissa itse esille huolen kylien nuorten osallistumisesta ja tarpeesta ympäristökasvatukselle. Vanttauskoskella ja Louella hankkeen toiminta rakennettiin alusta alkaen lasten ja nuorten kanssa toteutettavaksi. Vanttauskoskella toiminnot järjestettiin kyläkoulun ja päiväkodin toiminnan puitteissa yhdessä kyläyhdistyksen kanssa ja Louella tehtiin yhteistyötä juuri aloittaneen Pikkumartta-kerhon kanssa. Ammattikouluopiskelijoita tavoitettiin Lappian Louen toimipisteessä biohiilityöpajan kautta syntyneen yhteistyön kautta.

Hankkeen ohjausryhmässä keskusteltiin siitä, onko kyläyhdistys välttämättä oikea kanava tavoittamaan osallistujia hankkeen tilaisuuksiin maaseudulla laajalti. Joissakin kunnissa ja kylissä kylätoiminta mahdollisesti mielletään pienen ydinjoukon asiaksi, jolloin ulkopuolisten kynnys osallistua tilaisuuksiin ja tapahtumiin on korkea. Hankkeessa kuitenkin haluttiin tukea myös kyläyhdistyksiä sen toimintasisältöjen avulla. Erityisesti työssäkäyvät aikuiset antoivat kiitosta hankkeen webinaareista, jotka hyvin markkinoituina tuovat osallistujia kiinnostavan sisällön perässä riippumatta järjestävästä tahosta, paikkakunnasta ja tallenteiden avulla jopa ajasta.

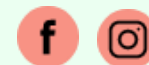
Useissa kylissä hankkeen työpajat, kuten bokashi-kompostointi, hapansäilöntäilta ja palmikkomattotyöpaja toivat kylätaloille kävijöitä vakiintuneen kylätoiminnan ulkopuolelta. Tällaiset ”jotain uutta” sisältävät työpajat saattoivat toimia joillekin tutustumisen välineenä sekä kestävään kehitykseen että kylätoimintaan. Jotkut osallistujat olivat ensimmäistä kertaa sisällä kylätalossa. Kylien

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

17

yhdistyksissä on kuitenkin tärkeää viestiä ulospäin myös sitä, että kylätapahtumiin ja -tilaisuuksiin osallistuminen ei edellytä osallistumista lukuisiin talkoisiin tai yhdistyksen hallitustyöskentelyyn. Innostus talkoisiin ja vaikuttamiseen syntyy usein vasta osallistumisen myötä syntyvän yhteisöllisyyden kokemuksen kautta.

Kyläyhdistyksissä toimivat aktiivit ovat usein lähtökohtaisesti kiinnostuneita yhteisistä asioista, kylän viihtyvyydestä ja ympäristöstä. Kylät eivät kuitenkaan ole keskenään samanlaisia eivätkä niiden asukkaat ole yksi yhtenäinen joukko. Valveutuneiden yhdistysaktiivien ja tekijöiden lisäksi maaseudulla asuu paljon ihmisiä, joita kestävään kehitystä koskeva viesti tavoittaa vain heikosti tai he eivät koe sitä omakseen. Osa kylillä asuvista ei välttämättä koe olevansa osa kyläyhteisöä ja syy maallemuuttoon on luontoympäristö ja oma rauha yhteisön sijaan.

Moni hankkeen toimintaan osallistunut on kuvaillut henkilökohtaisen arkensa olevan ympäristöystävällistä esimerkiksi kulutustottumuksien ja harrastusten osalta. Maaseudulla ruokaostokset tehdään pitkien kauppamatkojen vuoksi suunnitelmallisesti, perunat ja vihannekset tulevat luontevasti omasta maasta ja pukeutumista leimaa käytännöllisyys muotivirtausten sijaan. Kun asutaan kaukana ostoskeskuksista, kulutushoukutuksia on vähemmän. Hankkeen osallistujilla on silti ollut halukkuutta viedä arkeaan entistä ekologisempaan suuntaan ja suurin haaste onkin saada toimimaan ne ihmiset, joita aihepiiri ei kosketa ja jotka eivät vielä toimi lainkaan.

Erilaisten hankkeessakin hyödynnettyjen arjen päästölaskurien antamat tulokset ovat usein ristiriidassa asukkaiden kokemuksen kanssa (esim. Sitran elämäntapatesti). Kun arvioidaan maaseutuasumisen kestävyyttä, liikenteen ja asumisen tuottamat päästöt kasvattavat arjen negatiivisia ympäristövaikutuksia. Maaseudulla välimatkat ovat pitkiä, julkista liikennettä on vähän, sähköautot yleistyvät hitaasti ja pienen tulotason vuoksi asukkaiden isot investoinnit esimerkiksi sähköä säästäviin lämpöpumppuihin tai aurinkopaneeleihin eivät tapahdu käden käänteessä. Öljylämmityksestä luopuminen on monelle suuri investointi. Lapissa myös sääolosuhteet ovat muuta Suomea haasteellisemmat, mikä kasvattaa päästöjä.

Koska asukkaiden mahdollisuudet toteuttaa näitä päästöjä pienentäviä kestävyystekoja ovat rajalliset mutta halua toimia löytyy, on Kiertotalous ruohonjuurella -hankkeen merkittävin tehtävä ja saavutus ollut osoittaa maaseudun asukkaille, muita konkreettisia ja helppoja tapoja, joilla pienentää omia päästöjä ja vaikutusta ympäristöön. Pienkiertotalous ja luonnon monimuotoisuutta tukeminen tonteilla, pelloilla, metsissä ja vesistöissä ovat maaseudulla suuri mahdollisuus toimia niin, että ympäristön tila jopa paranee. Samalla kuitenkin on reilusti lisätty tietoisuutta siitä, mitkä ovat arjessa ilmaston kannalta suurimpia tekijöitä.

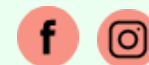

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

18

4.3. Ohjausryhmän lausunto

Hankkeen ohjausryhmä lausui hankkeen päätteeksi sen toteutuksesta seuraavasti:

Kiertotalous ruohonjuurella -hanke on onnistunut saavuttamaan sille suunnitelmassa asetetut tavoitteet huolimatta muutoksista henkilöstössä ja aikatauluissa. Sen toimintatavat ovat olleet proaktiivisia ja kylälähtöisiä, mikä on saanut kyläläiset ja kylien yhdistykset innostumaan ja kehittämään arkeaan ja toimintatapojaan kestävämpään suuntaan. Hankkeen viestintä on ollut onnistunutta, vaikka haasteita on ollut tavoittaa kylien yhdistysten ulkopuolisia asukkaita. Hankkeeseen on saatu ilahduttavasti mukaan kylien lapsia ja nuoria. Kiertotalouteen ja kestävään kehitykseen liittyvän monikanavaiselle, ymmärrettävälle tiedonvälitykselle on tarvetta myös tulevaisuudessa. Arkisten tottumusten ja asenteiden muuttaminen on pitkäjänteistä työtä. Koska Kiertotalous ruohonjuurella -hankkeessa tätä on onnistuttu laittamaan kylissä alulle, ohjausryhmä toivoo toimintaa kehitettävän edelleen esimerkiksi uuden hankkeen avulla.

5 Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Hankkeen aikana tehtyjen havaintojen pohjalta kestävään kehitykseen, ilmastonmuutokseen ja ympäristöön liittyvä toiminta kylissä sisältää ituja niiden vetovoiman ja aktiivisuuden lisäämiseen. Esimerkiksi koulujen opetussuunnitelmiin on läpileikkaavasti kirjoitettu mukaan kestävä kehityksen teemoja. Siellä missä kyläkouluja on vielä jäljellä, voi yhteistyö kylän yhdistysten kanssa tarjota mahdollisuuksia toteuttaa sosiaaliseen ja ympäristölliseen kestävyteen liittyviä projekteja. Tällaiset hankkeet palvelisivat myös yhdistystoiminnan jatkuvuutta tutustuttaessaan lapsia ja nuoria vapaaehtoistyöhön ja mahdollisuuksiin vaikuttaa yhdistysten kautta oman kotiseudun kehitykseen. Yhteistyön sujuminen riippuu myös kyläkoulujen suhtautumisesta koulun rooliin kylällä – onko koulu oma, itsenäinen saarekkeensa vai mukana yhtenä toimijana kyläyhteisössä.

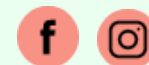
Hankkeen palautekyselyssä kysyttiin, mistä asioista vastaajat haluaisivat ja tarvitsisivat lisää tietoa tulevaisuudessa. Kolme vastaajajoukkoa eniten kiinnostavaa vaihtoehtoa olivat luonnontuotteiden hyödyntäminen, kestävät kulutusvalinnat ja luonnon monimuotoisuus. Myös tavaroiden uusiokäyttö ja kierrättäminen kiinnostivat edelleen. Palautekysely ei ole tieteellinen tutkimus ja vastaajamäärä on kohtalaisen pieni, mutta sen tulokset viittaavat siihen, että jatkossakin käytännöllinen, arkea lähellä oleva tekeminen sekä luonto

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

19

itsessään kiinnostavat kylillä. Ehkä perinteisten infotilaisuuksien sijaan vetäviä ja osallistujien hyvinvointia vahvistavia toimia voisivat olla erilaiset teemakävelyt kyläympäristöissä?

Käytännönläheisen toiminnan lisäksi aktiivisen, työssäkäyvän aikuisväestön tavoittamiseen laajalti voisivat toimia erilaiset webinaarit, joiden tallenteisiin on mahdollista palata. Mikäli tulevaisuudessa hankkeissa halutaan tavoittaa nuoria myös näiden vapaa-ajalla, on pohdittava liittymistä niihin sosiaalisen median kanaviin, joissa nuoret ovat aktiivisia. Tässä hankkeessa hyödynnettiin viestintään lähinnä Facebookia, joka on tällä hetkellä käyttäjäkunnaltaan melko varttunutta, sekä Instagramia, jonka käyttäjäkunta myös ikääntyy kovaa vauhtia. Nuorten suosimia kanavia ovat esimerkiksi YouTube ja TikTok, joista jälkimmäinen kylläkin tuottaa some-sovelluksista eniten ilmastopäästöjä ja on siksi hieman ristiriitainen työkalu.

Tulevaisuudessa erilaisten hankkeiden kannattaa tehdä entistä tiiviimpää yhteistyötä, jotta niiden resurssit tulee kohdennettua mahdollisimman hyvin pohjoisten alueiden kestäväen kehittämisen hyväksi. Vaikka hankkeiden sisällöt eivät täysin kohtaisikaan tai toiminta kohdistuisi yhteiskunnan eri tasoille, jo tietoisuus muiden hankkeiden toimista ja tavoitteista auttaa oman hankkeen fokuksen säilyttämisessä. Toisaalta erityisesti Maaseuturahaston hankkeissa tiedottamista myös muista kuin omasta hankkeesta voitaisiin tehdä aktiivisesti kylillä. Maaseudulle ja kyliin jalkautuvissa hankkeissa olisi tehokasta järjestää esimerkiksi yhteisiä infotilaisuuksia, sillä jokainen hanketoimija kamppailee saman

kysymyksen kanssa: kuinka saada ihmisiä liikkeelle. Yhteistyössä on voimaa.

Perinteisessä peräpohjalaisuudessa on paljon viisautta, mitä kannattaa hyödyntää, kun keskustellaan ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen varautumisesta tai kestävästä kulutustottumuksista. Nuukailu, tavaroiden korjaaminen ja uusiokäyttö, omavaraisuus ja lähiruoan säilöntä, vuodenaikojen mukaan eläminen, luonnonmukaiset raaka-aineet, energian säästäminen ja maanviljely sanan varsinaisessa merkityksessä maasta huolen pitämisenä ovat osaamista, jota tällä alueella on aikanaan ollut mutta joka on alkanut unohtua jossakin vaiheessa hurjaa taloudellista kasvua. Nämä vanhat kiertotaloustaidot ja uudet tulokkaat, kuten bokashi ja biohiili, höystettynä nokkelilla teknologisilla ratkaisuilla voivat lisätä kylien mahdollisuuksia älykkääseen sopeutumiseen. Vanhoja taitoja ylläpitämällä ylläpidetään myös paikallista, juurevaa kulttuuria.

Ympäristö- ja ilmastoteemat herättävät joissakin kylien asukkaissa torjuntaa ja jopa vihaa. Omistusoikeuteen puuttuva luonnonsuojelu, elinkeinojen rajoittaminen sekä suuret vihreän siirtymän hankkeet leimaavat usein luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastoon liittyvää paikoin vilkastakin keskustelua myös peräpohjalaisella maaseudulla. Tuoreen katsauksen (Lyytimäki 2023) mukaan maaseutua koskevassa uutisoinnissa korostuu maaseututoimijoiden asema ympäristöhaittojen aiheuttajana ja toisaalta ympäristönsuojelusta kärsijänä – ei ympäristömuutoksen haitoista kärsijänä tai ongelmien ratkaisijana. Mediassa

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

20

esitetyt haitat saavat monet maaseututoimijat kokemaan, että heitä syyllistetään. Lyytinen (2023) kirjoittaa:

”Mielikuvaa syyllistävästä keskustelusta voimistaa se, että maaseututoimijoiden roolit ympäristöhyötyjen ja -ratkaisujen tuottajina ovat olleet ympäristökeskustelussa näkyvillä vähemmän kuin ongelmien aiheuttamisen teemat. Uutisointiin sisältyvä ratkaisunäkökulma jää heikosti näkyväksi osin siksi, että otsikoinnissa korostetaan journalistisesti kiinnostavampina pidettyjä ongelman aiheuttamisen teemoja.”

Maaseudun asukkaiden, kehittäjien ja muiden sen parissa työskentelevien on siis tärkeää tuoda lujasti esille maaseudun ja sen yhteisöjen merkitystä monipuolisena kriisien ratkaisijana– ei vain vihreän siirtymän hankkeiden rakennus- ja alustana. Toisaalta on myös viestittävä siitä, miten ilmastonmuutos vaikuttaa maaseudun elinolosuhteisiin tulevana vuosikymmeninä. Tutkimukseen perustuvalla tiedonvälityksellä on tulevaisuudessakin suuri tarve. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuudesta ja sen merkityksestä vaikkapa taloudelle tuotetaan jatkuvasti uutta tietoa ja tämän tiedon levittäminen on ensisijaisen tärkeää.

Vastakkainasettelua elinkeinojen ja ympäristön hyvinvoinnin välille ei ole syytä luoda turhaan, mutta maaseudun toimijoita kannattaa kannustaa eri tavoin kehittämään toimintaansa ympäristöystävälliseen suuntaan, koska hyvinvoiva ympäristö turvaa myös maaseudun yritysten tulevaisuutta. Yritystoiminnan kestävä kehittäminen voi lisätä myös niiden

paikallisesti saamaa sosiaalista hyväksyntää ja edistää alueen yleistä kestävästä kehitystä. Kestävän, maaseutumaisen elämäntavan vahvistaminen voi lisätä kylien vetovoimaisuutta ekologisen ja luonnonläheisenä asuinympäristönä. Tämän vetovoiman realisoituminen uusina asukkaina edellyttää, että alueella on tarjontaa asunnoista ja tonteista, ja että kunnat suhtautuvat myönteisesti kylien pitämiseen elävinä ja asuttuina.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

21

6 Lopuksi

Vaikka Kiertotalous ruohonjuurella -hanke toimi nimensä mukaisesti peräpohjalaisen maaseudun pienissä, jopa syrjäisiksi mainittavissa kylissä melko jokapäiväisten asioiden parissa, se kytkeytyy auttamatta osaksi valtavia, koko maailmaa koskettavia ongelmia. Ilmastonmuutos, luontokato ja ihmisten pahoinvointi näkyvät kaikkialla maailmassa ja kysymys siitä, millaista on hyvä arki, on ajankohtaisempi kuin koskaan. Kyläaloilla hankkeessa on tekemisen ja oppimisen ohella hämmästelty maailman menoa ja maalaisjärjen vastaisia toimintatapoja. Mainittakoon näistä vaikka suomalaisten rakastaman lohen kasvatusta Jäämerellä, kuljetusta Aasiaan fileroitavaksi, mahdollisesti toiseen paikkaan pakattavaksi ja sitten kalatiskille Suomeen. Samaan aikaan Suomessa ilmastoystävällisen villikalalan menekki on olematonta.

Hankkeen toimenpiteisiin osallistuneet pääsääntöisesti pitävät paikallista luontoa arvossa, tunnistavat kiertotalouden ja kulutustottumusten muuttamisen tärkeyden, suhtautuvat varovaisen kriittisesti vihreään siirtymään, ovat kiinnostuneita uusiutuvasta energiasta ja kunnioittavat paikallisia perinteitä. Epäilyksiä herättää omien toimien merkitys isossa, maailmanlaajuisessa kuvassa eikä työtä ja toimeentuloa alueelle lupaavia hankkeita haluta kritisoida suureen ääneen, vaikka huolia niihin liittyen olisikin.

Kiertotalous ruohonjuurella -hanke on onnistunut lyhyessä ajassa välittämään kylien yhteisöihin kiertotaloutta ja kestävästä kehityksestä koskevaa tietoa positiivisella tavalla, pelottelematta ja rohkaisemalla asukkaita toimimaan arjessa ja yhteisöissään kestävästi. Hankkeen käytäntöihin ja tekemiseen perustavalle tiedonvälittämiselle on palautteen mukaan kysyntää jatkossakin. Tulevaisuudessa tarvitaan kuitenkin myös asukkailta rohkeutta kertoa omista arjen kestävästä teoista naapureille, sukulaisille ja kuntapäätäjille. Tietoa tulisi voida jakaa ilman pelkoa negatiivisesta piipertäjäksi leimautumisesta. Ruohonjuuritason arkisilla kestäväillä teoilla vastataan tutkittuihin, tässä ja nyt tapahtuviin maailmanlaajuisiin kriiseihin, joiden seurauksilta ei voida välttyä edes Peräpohjolassa. Olisi ajattelematonta olla tekemättä mitään.

7. Kuva. MSL:n ohjaamassa työpajassa valmistettua biohiiltä.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

22

Lähteitä

Pellervon taloustutkimus 2022. [Sujuva arki, parempi elämä – maaseudun kestävä kehitys Suomessa](#). PTT Raportteja. Helsinki.

Lyytikäinen, J. 2023. [Suomen maaseutuisuudet mediassa: ympäristöoikeudenmukaisuuden näkökulma](#). Alue ja ympäristö 3/2023.

Sitra 2023 (uudistettu) [Elämäntapatesti](#).

Suomen Maa- ja metsätalousministeriö. [Suomen CAP-suunnitelma 2023–2027](#).

Liitteet

Liite 1. Palautekyselyyn syksyllä 2023 vastanneiden ilmoittamat hankkeen aikana toteuttamansa arkiset kestävätkä teot:

- ❖ olen vähentänyt lihan syöntiä
- ❖ Kotimaisten tuotteiden käyttö, paikallisten tuottajien suosiminen.
- ❖ Jätteiden kierrätys, hävikkiruuan minimointi, hyötykasvien viljely, marjojen päivittäinen käyttö,
- ❖ Viikottaisten kaupunkimatkojen minimointi eli asioiden kerääminen samalle päivälle, sosiaalisen kanssakäymisen edistäminen kyläyhteisössä jne.
- ❖ Koitan liikkua välimatkat lihasvoimin polkupyörällä. Harkitsen ostovalintoja aluetalouden mutta myös kerrätettävyysselpoisuuden mukaan. Valmistan itse vaatteita ja kenkiä. Nautin ruuanlaitosta ja puutarhan hoidosta. Keräilen luonnontuotteita, marjoja, sieniä ja villiyrtejä talvenkin varalle. Koitan etsiä toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja tehoteknologialle ja osto koneiden ja sovellusten käytölle tarkastelemalla perinnetietoa, yhdistäen uuteen, ajan henkeen sopivalla tavalla.
- ❖ Vähentänyt kuluttamista, lisännyt lähiruuan ostamista ja omatarveviljelyä
- ❖ Olen alkanut liki vegaaniksi. Kierrätän, kompostoin. Ostan vain mitä käytän. En tuhlaa. En juurikaan lennä. Ym ym.
- ❖ Pysin syömään kasvispainotteisesti, suosin kaikessa kotimaista, kierrätän.

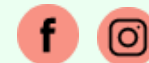

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

29.9.2023

23

- ❖ Säilyttänyt mm. luonnonvaraiset kukkasat mehiläisille. Kierrätän roskani. Toteutan omaa työtäni käyttämällä kierrätystavaraa aina jos se vain on mahdollista.
- ❖ Aurinkopaneelien hankinta kotiin. Ympärivuotisen kompostoinnin aloittaminen
- ❖ Opettelemalla miten hyödyntää luonnon villiyrttejä sekä kierrättämällä ja lajittelemalla jätteet
- ❖ Luomu- ja vegaanilintarvikkeiden käyttö, pääosa ravinnosta luomua.
- ❖ kompostointia, jätteiden lajittelua, tavaroiden uskäyttöä yms.
- ❖ Kierrättämällä
- ❖ Bokashi kompostointia, lajittelua, kierrätystä, maisemapelto
- ❖ Kompostointia sekä kasvikompostorilla että biokompostointi ja vaatteiden uusiokäyttöä
- ❖ Jätteiden lajittelu (Muovit keräilypisteeseen oma astia)
- ❖ Laajentanut kierrätystä (tekstiilit)
- ❖ En polta enää risuja! Valitsen aina paperipussin enkä muovipussia ja kauppakassit yleensä aina mukana.
- ❖ Kompostoinut kompostiin kuuluvat, lajitellut tarkoin kaikki jätteet. Luopunut toisesta autosta. Taloon asennettu ilma-vesilämpöpumppu.
- ❖ Kierrätin metalliromua, poimin luonnonmarjoja, puristutin 75 litraa tuoremehua omista omenoistani. Osallistuin veneväylän ruoppaus Hankkeeseen.
- ❖ Sain työpaikan lähempää ja työmatkani lyheni 40 kilometriä suuntaansa. Autoilu väheni ja vapaa-aikani lisääntyi kaksi tuntia päivässä. Pystyn paneutumaan lammastalouteen paremmin (meillä on maisemalaidunnusta ja lähiruuan tuotantoa).
- ❖ Kompostointi, vesistöjen kunnostukset

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER
Peräpohjola

Leader Peräpohjola
Y-tunnus 1713711-8
Kätkävaarantie 69, 95340 Loue
etunimi.sukunimi@perapohjola.fi

